

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу управління освітою, власник)

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ ТА ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань 01 Освіта
(шифр і назва напрямку)

спеціальності 017 Фізична культура і спорт
(шифр і назва спеціальності)

(Шифр за ОПП _____)

Навчальна програма з дисципліни «Вступ до спеціальності та історія фізичної культури» для студентів для студентів, які навчаються за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

I семестр (денна форма навчання), I-II семестр (заочна форма навчання).

Розробники:

кандидат наук з фіз. виховання і спорту, доцент Гречанюк О.О.

кандидат наук з фіз. виховання і спорту, ст. викладач Литвинець А.І.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри олімпійської освіти 29.08.19 р. протокол № 1.

Завідувач кафедрою олімпійської освіти

_____ (підпис)

Тимчак Я.В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності та історія фізичної культури» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організаційні, програмно-нормативні та економічні аспекти галузі фізичної культури і спорту в Україні, а також загальні закономірності та тенденції зародження і розвитку засобів, форм, методів, ідей та теорій фізичного виховання та спорту впродовж історії людства.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох **змістових модулів**:

1. Вступ до спеціальності «Фізична культура і спорт»;
2. Світова історія фізичної культури;
3. Історія фізичної культури в Україні.

Міждисциплінарні зв'язки: «Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів», «Теорія і методика обраного виду спорту», «Теорія і методика фізичного виховання», «Олімпійський спорт», «Олімпійська освіта», «Педагогіка», практичні дисципліни, «Історія України», «Історія української культури» та ін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета дисципліни – сформувати систему знань та уявлень про сферу майбутньої професійної діяльності щодо організаційних та програмно-нормативних основ галузі фізичної культури і спорту, а також формування у студентів фундаментальних знань стосовно загальних закономірностей виникнення, становлення і розвитку фізичного виховання і спорту на різних етапах існування людського суспільства.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни:

- розвиток професійної самосвідомості майбутніх фахівців;
- вивчити історичні аспекти становлення та розвитку фізичної культури у світі та в Україні;
- оволодіти основними спортивними термінами;
- вивчити програмно-нормативні та організаційні засади галузі «Фізичне виховання і спорт»;
- дослідити особливості системи вищої освіти та кадрове забезпечення галузі в Україні;
- виховання морально-етичних та ідейно-патріотичних переконань фахівця, причетності до світової історичної спадщини та традицій в галузі фізичної культури;
- прищеплення фахівцям навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку фізичної культури та спорту;
- навчання практичних навичок роботи з історичною та науковою літературою, критичного осмислення документів та першоджерел;
- вироблення умінь застосовувати набуті знання у професійній діяльності, для орієнтації в сучасних тенденціях розвитку фізичної культури та спорту, оцінки спортивних явищ та подій.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: галузеву термінологію; нормативні документи в галузі фізичної культури та в сфері вищої освіти; організаційну структуру та систему управління галуззю; сферу професійної діяльності фахівців фізичної культури та спорту; сучасну систему підготовки і використання фізкультурних кадрів; особливості та тенденції генези та становлення фізичної культури на різних континентах від доби первіснообщинного ладу до новітнього часу; основні історичні закономірності, факти, дати, події у зародженні та функціонуванні системи

сучасного спорту та олімпійського руху; основні тенденції, події і закономірності розвитку в галузі фізичної культури на теренах України від найдавніших часів до сьогодення

вміти: користуватися програмно-нормативними документами; орієнтуватися в закономірностях формування і здійснення державної політики в галузі фізичної культури, в способах взаємодії різних ланок фізкультурного руху, в системах підготовки і використання фахівців; аналізувати сучасні процеси розвитку фізичної культури і спорту; здійснювати науково-дослідну та методичну роботу, орієнтуватися в спеціальній науково-педагогічній літературі; володіти термінологією історії фізичної культури; прищепити розуміння спорту як засобу міжнародного спілкування та зміцнення дружби між народами; використовувати матеріали з історії фізичної культури при проведенні бесід зі школярами для формування потреби до фізкультурно-спортивної діяльності; виховувати усвідомлення причетності нашої нації до формування світової історії фізичної культури; прищепити навички наукового аналізу спрямовані на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку фізичної культури; виробити вміння застосовувати набуті знання у професійній діяльності, для орієнтації в сучасних тенденціях розвитку фізичної культури, оцінки спортивних подій та явищ; пояснити як виникло те чи інше явище в історії фізичної культури, які етапи розвитку воно пройшло і яке його значення для сьогодення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 години/4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни:

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Вступ до спеціальності

Тема 1. Фізична культура як суспільне явище та галузь діяльності.

Місце фізичної культури в загальній культурі людства. Прояви людини у сфері культури. Основні поняття, предмет і проблематика навчальної дисципліни. Завдання (забезпечення рухової активності людей; сприяння гармонійному розвитку; формування позитивних рис характеру; підтримання рівня здоров'я та працездатності; нагромадження і використання знань про здоров'я та здоровий спосіб життя) та функції (відтворення робочої сили; фізичне, розумове і естетичне виховання громадян; удосконалення природних і набутих якостей; формування активної творчої життєвої позиції; державного будівництва та міжнародного представництва) фізичної культури в суспільстві.

Форми проведення занять з ФКіС (уроки в середніх навчальних закладах всіх типів; спортивні тренування; заняття в групах професійної та військово-прикладної фізичної підготовки; реабілітаційно-оздоровчі і самостійні заняття). Засоби (фізичні вправи; оздоровчі сили природи; гігієнічні процедури; режими побуту, праці, відпочинку і харчування) та сферами впровадження (навчально-виховна, виробнича, соціально-побутова) фізичної культури.

Актуальні проблеми розвитку фізичної культури і спорту та основні показники стану її розвитку в державі, регіоні чи організації (стан здоров'я і рівень фізичного розвитку; рівень кваліфікованих кадрів; наявність відповідних організаційних структур; кількість фізкультурників і спортсменів; наявна матеріальна база; рівень науково-методичного та інформаційного забезпечення; рівень спортивних досягнень окремих осіб та збірних команд).

Форми функціонування спорту в суспільстві: масовий (організований і самодіяльний) і спорт вищих досягнень (олімпійський і професійний).

Зародження спортивної термінології (англійські, грецькі, латинські, французькі і німецькі корені). Основні термінологічні поняття галузі ФКіС (фізична культура, фізичні вправи, загальнорозвиваючі вправи, фізичне виховання, спеціальні вправи, фізична підготовка, фізична підготовленість, фізичний розвиток, фізичні якості, спорт (масовий і спорт вищих досягнень), спортивне тренування, тренуваність, спортивна форма, втома, перенапруга, перевтома, перетренованість, фізична реабілітація, рекреація).

Тема 2. Система вищої освіти в Україні та організація навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Поняття про освіту. Єдина структура системи освіти в Україні (дошкільне виховання, загальна середня освіта, професійна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, аспірантура,

докторантура, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів, позашкільне навчання і виховання, самоосвіта).

Система вищої освіти країн світу. Система вищої освіти в Україні (за освітнім рівнем; за кваліфікацією; за науковим ступенем; за науковим званням). Статутом ВНЗ визначено 4 рівні акредитації: I рівень (технікуми, училища), II рівень (коледжі), III рівень (інститути, консерваторії), IV рівень (інститути, консерваторії, академії, університети).

Управління освітою: Державні органи управління (Міністерство освіти і науки України; Центральні органи виконавчої влади (Міністерства і відомства, яким підпорядковані навчальні заклади освіти); Вища атестаційна комісія України; Державна акредитаційна комісія) та органи громадського самоврядування (Всеукраїнський з'їзд працівників освіти; Загальні збори колективу навчального закладу тощо).

Історія виникнення ВНЗ. Класифікація ВНЗ за формою власності (державні, комунальні, приватні). Навчально-виховні заклади створюються: державними, кооперативними і громадськими організаціями, підприємствами, установами, приватними особами. Типи ВНЗ (університет, академія, інститут, консерваторія, коледж, училище, технікум). Національні ВНЗ.

Управління ВНЗ: зовнішнє (КМУ, МОНУ, засновник, місцеві органи влади, Регіональна Рада ректорів ВНЗ) і внутрішнє (ректор, колективні органи управління, посадові особи, загальні збори, Вчена рада, ректорат, деканати ін.).

Спрямованість навчального процесу у ВНЗ. Зміст освіти. Науково-методичне забезпечення навчального процесу (державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми, практики, підручники і навчальні посібники, контрольні роботи і завдання, методичні матеріали тощо).

Види (лекції, лабораторні, консультації, практичні і семінарські заняття) і форми (навчальні і навчально-тренувальні заняття, індивідуальні завдання, самостійні роботи тощо) організації навчальних занять у вищій школі. Форми (екзамен, державний екзамен, залік і диференційований залік) і методи (поточний, семестровий і підсумковий) контролю.

Формування студентського контингенту. Права і обов'язки студента ВНЗ. Організація виховного процесу. Громадські організації студентів.

Тема 3. Законодавчо-нормативні та організаційні засади розвитку фізичної культури. Професійна діяльність фахівців ФК і кадрове забезпечення галузі.

Законодавча база розвитку ФКіС в Україні (закони, підзаконні акти, постанови, укази, рішення, програми, накази, інструкції, статuti, положення тощо). Структура, взаємозв'язок і характер діяльності фізкультурно-спортивних організацій України.

Державні органи управління фізичною культурою: органи загальної (Верховна Рада (депутатська комісія в справах молоді, спорту, туризму) і місцеві органи державної влади (комітети, відділи чи управління ФКіС)), відомчої (міністерства і відомства та їх органи на місцях) та спеціальної (Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту) компетенції. Громадські органи управління фізичною культурою: національні спортивні федерації і Національний олімпійський комітет України.

Матеріально-технічна база фізичної культури: матеріальні цінності (спортивні споруди, обладнання, спортивна форма, знаряддя, інвентар), фінанси, розподільчі структури та виробничі потужності, які перебувають в державній, муніципальній, відомчій, кооперативній та особистій власності. Джерела фінансування фізичної культури: кошти державного бюджету, вступні внески (індивідуальні, колективні), відомчих організацій, дотації державних органів, спонсорські внески, прибутки комерційної діяльності, особисті кошти.

Науково-інформаційне забезпечення фізкультурно-спортивного руху включає: спеціалізовані вищі навчальні заклади, Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту, дослідження через систему наукових (НГ) і комплексних наукових груп (КНГ) з науково-методичного забезпечення збірних команд України, Спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій, інформаційно-видавничу діяльність, наукові конференції, конгреси, семінари.

Поняття про професію, спеціальність, посаду. Фахові спеціальності, спеціалізації і посади фахівців у галузі фізичної культури і спорту. Структура підготовки та професійні характеристики фахівців фізичної культури. Блоки знань, умінь і навичок для студентів ВНЗ фізкультурного профілю: спеціальні теоретичні, психолого-педагогічні, медико-біологічні і загально-гуманітарні дисципліни; навички науково-дослідної, організаційно-педагогічної, спортивної і організаційної роботи; підвищення рівня власної спортивної підготовленості.

Фахівець з фізичної культури і спорту повинен знати та вміти застосовувати на практиці: норми раціонального рухового режиму; медико-біологічне обґрунтування засобів і методів фізичної культури; педагогічні і медичні методи контролю; механізми розвитку фізичних якостей; особливості занять фізичною культурою з особами різного віку, статі, соціального стану, фізичного розвитку тощо; санітарно-гігієнічні вимоги і вимоги щодо безпеки проведення занять; вміння надати першу медичну допомогу; структуру і зміст управлінської діяльності в галузі фізичної культури; демонстрацію техніки виконання фізичних вправ; оперування нормативно-правовими знаннями тощо.

Заклади фізкультурної освіти в Україні (спеціалізовані ВНЗ; факультети фізичного виховання педагогічних ВНЗ; технікуми і коледжі; училища). Проблеми підготовки фахівців для галузі фізичної культури і спорту.

Тема 4. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського в системі фізичної культури і спорту України.

Зародження Львівського державного інституту фізичної культури та подальша реорганізація його структури у Львівський державний університет фізичної культури. Основні чинники присвоєння ЛДУФК імені Івана Боберського Діяльність керівників Львівського державного університету фізичної культури. Вклад професорсько-викладацького складу ЛДУФК в розвиток галузі фізичної культури та спорту. Роль та значення ЛДУФК в спортивній історії України.

Розвиток структури ЛДУФК (факультети, кафедри, спеціалізована вчена рада ін.). Наукова та науково-методична діяльність університету. Підготовка професійних кадрів у ЛДУФК здійснюється в таких *галузях знань*: 01 «Освіта», 02 «Культура і мистецтво», 07 «Управління і адміністрування», 22 «Охорона здоров'я» і 24 «Сфера обслуговування» за такими *спеціальностями*: 014.11 Середня освіта (Фізична культура), 017 Фізична культура і спорт (Фізична культура і спорт, Фізична культура різних груп населення, Фітнес і рекреація, Фізична реабілітація), 024 Хореографія, 073 Менеджмент, 227 Фізична терапія, ерготерапія, 241 Готельно-ресторанна справа, 242 Туризм.

Модуль 2.

Змістовий модуль 2. Світова історія фізичної культури

Тема 5. Вступ до предмету «Історія фізичної культури». Фізична культура в первісному суспільстві та основних центрах Стародавніх Сходу та Америки.

«Історія фізичної культури» як навчальна і наукова дисципліна. Навчальна і науково-методична література для вивчення курсу «Історія фізичної культури». Структура курсу. Зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Основні терміни і поняття та еволюція їх розвитку (фізична культура, фізичне виховання, спорт, гімнастика). Періодизація та джерела вивчення історії фізичної культури.

Передумови виникнення і розвитку фізичних вправ та ігор у первісному суспільстві. Фактори, які вплинули на зародження фізичної культури – суб'єктивні та об'єктивні (кліматичні, географічні, суспільні, біологічні та ін.). Теорії походження фізичної культури: із трудової діяльності, з релігійної діяльності, з ігрової діяльності, біологічна теорія.

Особливості, провідні форми та суспільне значення фізичної культури стародавнього світу. Фізична культура країн Стародавнього Сходу (Стародавня Месопотамія, Стародавній Єгипет, Стародавня Індія, Стародавній Китай та ін.). Особливості фізичної культури у народів Америки у період до європейської колонізації.

Тема 6. Формування фізичної культури в Стародавніх Греції та Римі.

Значення фізичного виховання та агоністики в житті Стародавньої Греції. Спартанська та афінська системи фізичного виховання. Зміст античної гімнастики. Особливості проведення

атлетичних ігор стародавніми греками. Піфійські, Істмійські, Немейські та інші загальноеллінські ігри Стародавньої Греції. Спортивні споруди Стародавньої Греції. Місце проведення, програма, зміст, учасники античних Олімпійських ігор. Особливості фізичної культури Стародавнього Риму. Використання фізичних вправ у давньоримських видовищах. Підготовка та виступи гладіаторів.

Тема 7. Фізична культура епохи середньовіччя.

Особливості фізичної культури в середні віки. Лицарська система фізичного виховання. Навички та чесноти, які виховувалися у лицарів. Лицарські турніри. Розвиток фізичної культури серед селян та ремісників-міщан європейських країн. Вплив християнської релігії на розвиток фізичного виховання. Зародження науково-методичної думки в галузі фізичного виховання вченими-гуманістами (Вітторіно де Фельтре, Франсуа Рабле, Мішель Монтень, Ян Амос Коменський, Річард Малкастер, Епіфаній Славинецький та ін.). Розвиток фізичної культури у країнах Сходу в епоху середньовіччя.

Тема 8. Фізична культура нового часу. Зародження міжнародного спортивного руху.

Особливості фізичної культури нового часу. Передумови формування націо-нальних систем фізичного виховання у XVIII-XIX ст. Особливості німецької, шведської, французької та сокільської систем фізичного виховання. Діяльність Іоганна Гутс-Мутса, Герхарта Фіта, Фрідріха Яна, Ернста Айзелена, Франциска Аморо-са, Пера і Ялмара Лінгів, Мирослава Тірша, Жака Далькроза, Айсидори Дункан та інших діячів європейської фізичної культури нового часу. Англійська система фізичного виховання. Рух “арнольдизм”. Теоретичні розробки Чарльза Кінгслі. Діяльність Томаса Арнольда. Утворення нових форм та структур фізичного виховання: релігійних, національних, жіночих, професійних, парамілітарних. Міжнародний скаутський рух.

Формування системи міжнародних змагань та організаційних структур міжнародного спорту. Проведення перших міжнародних змагань, неофіційних та офіційних чемпіонатів світу та Європи. Утворення міжнародних федерацій з видів спорту. Формування наукових основ розвитку спорту (Джордж Демені, Іван Сеченов, Пьотр Лесгафт, Фроде Садолін, Георг Рацине та ін.).

Тема 9. Історичні особливості розвитку міжнародного олімпійського руху сучасності.

Передумови відродження Олімпійських ігор сучасності. Спроби проведення олімпійських змагань у XVII-XIX ст., піонери відродження Олімпійських ігор. Розкопки Олімпії. Діяльність Ернста Курціуса, Евангеліса Цаппаса. Життя та діяльність П'єра де Кубертена. Атлетичний конгрес 1894 року та його значення. Прийняття Олімпійської Хартії. Заснування Міжнародного олімпійського комітету. Організація, проведення та значення Ігор I Олімпіади. Хронологія та аналіз Олімпійських ігор сучасності. Характерні риси Ігор I-V Олімпіад до першої світової війни. Особливості проведення Ігор VII-XIV Олімпіад (1920-1948 рр.), XV-XXIV Олімпіад (1952-1988 рр.), XXV-XXXI Олімпіад 1992-2016 рр.). Зародження та особливості проведення зимових Олімпійських ігор. Діяльність Міжнародного Олімпійського Комітету та його президентів. Олімпійська символіка та атрибутика.

Тема 10. Особливості розвитку міжнародного спортивного руху в епоху новітнього часу.

Система комплексних спортивних змагань як складова частина міжнародного спортивного руху. Континентальні, регіональні, релігійні, професійні, етнічні та інші ігри. Параолімпійські ігри та їх значення. Міжнародний студентський спортивний рух, Універсіади. Розвиток не олімпійських видів спорту. Проблеми та перспективи розвитку сучасного міжнародного спортивного та олімпійського рухів: взаємовідносини професійного та любительського спорту, політизація спорту, комерціалізація спорту, допінг у спорті, роль засобів масової інформації в розвитку міжнародного спорту.

Змістовий модуль 3. Історія фізичної культури в Україні

Тема 11. Витоки фізичної культури в Україні.

Зародження фізичної культури на українських землях у період первісного світу. Фізична культура трипільських племен. Особливості фізичної культури скіфо-сарматської доби (племена кіммерійців, скіфів, сарматів). Розвиток фізичного виховання та спорту в античних державах Північного Причорномор'я (Ольвія, Херсонес, міста Боспорського царства). Спортивні зв'язки північнопричорноморських міст із давньогрецьким світом. Значення фізичних вправ у житті стародавніх слов'ян. Особливості, провідні форми та напрямки фізичного виховання у Київській Русі. Військово-фізична підготовка княжого війська. Народна фізична культура Київської Русі. Розвиток народних рухливих ігор, забав, обрядової культури. Військово-фізична підготовка запорізького козацтва.

Тема 12. Фізична культура в Україні у період нового та новітнього часу. Фізкультурно-спортивний рух на землях Східної України в кінці XIX – на поч. XX ст.

Історичні передумови розвитку спортивного руху в Україні.

Особливості розвитку фізичної культури і спорту в Східній Україні у XIX-XX ст. Формування гімнастично-спортивного руху на українських землях у складі Російської імперії. Життя та діяльність Олексія Бутовського.

Розвиток спорту за часів УРСР. Соціально-політичні аспекти розвитку фізичної культури в УРСР. Становлення системи фізичного виховання та спортивного руху в Радянській Україні. Особливості проведення Всесоюзних спартакіад. Заснування добровільних спортивних товариств “Динамо”, “Спартак”, “Локомотив” тощо. Зародження організаційних, програмно-нормативних та науково-методичних основ системи фізичного виховання. Роль комплексу «Готовий до праці та оборони» та Єдиної всесоюзної спортивної класифікації у розвитку фізкультурно-спортивного руху. Утворення перших навчальних закладів і наукових установ.

Тема 13. Спортивно-гімнастичний рух на західноукраїнських землях наприкінці XIX–30-ті рр. XX ст.

Особливості розвитку фізичної культури в Західній Україні (кінець XIX–30-ті рр. XX ст.). Зародження та розвиток спортивно-гімнастичного руху в Західній Україні. Діяльність сокільських, січових, пластових, лугових та спортивних товариств Галичини. Роль Івана Боберського в розвитку західно-українського спортивно-гімнастичного руху. Особливості спортивного руху в Закарпатті та Буковині у першій третині XX ст.

Тема 14. Україна в олімпійському русі. Розвиток фізкультурно-спортивного руху в сучасній Україні та в українській діаспорі.

Історичні етапи входження України в олімпійський рух. Перші виступи олімпійців з українських земель. Виступи спортсменів УРСР в Олімпійських іграх. Створення НОК України та особливості його діяльності. Особливості розвитку олімпійського руху в Україні за часів незалежності. Підсумки виступів спортсменів України незалежними командами в Олімпійських іграх.

Спортивний рух в сучасній Україні. Проблеми та перспективи розвитку українського спорту.

Роль та місце ЛДУФК в спортивній історії України. Видатні спортсмени Львівщини.

Утворення та функціонування українських спортивних осередків у США, Канаді, Австралії та інших державах у довоєнний та повоєнний періоди. Діяльність Української Спортової Централі Америки і Канади. Роль української діаспори у становленні НОК України. Видатні діячі спортивного руху української діаспори.

3. Рекомендована література

Основна

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : підруч. для слухачів закладів підвищ. кваліфікації системи вищої освіти. К.: ВВП «КОМПАС», 1997. 64 с.

2. Бондар А.С., Приходько Г.І. Історія фізичної культури : навч. посіб. Міністерство освіти і науки України, Харківська державна академія фізичної культури. Харків, 2013. 220 с.

3. Винничук О. Історико-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури: навч. посіб. Тернопіль: «АСТОН», 2001. 404 с.
4. Вступ до фаху : підручник / М. О. Клименко та ін. Х.: Олді-плюс, 2014. 304 с.
5. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт» : навч. посіб. 3-є вид. Х.: ОВС, 2004. 176 с.
6. Жданова О.М. Управління фізичною культурою: навч. посіб. для фізкультурних вузів. Л., 1996. 127 с.
7. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес : головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. К.: ІВЦ «Політехніка», 2003. 200 с.
8. Олимпийский спорт: в 2 т. Т. 1 / под. общ. ред. В. Н. Платонова. К.: Олимп. л-ра, 2009. 735 с.
9. Пангелова Н.Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. К., 2007. 288 с.
10. Петрук В.Г. Вступ до фаху : курс лекцій. В.: ВНТУ, 2008. 226 с.
11. Скаковська С.С. Вступ до спеціальності : конспект лекцій. Р.: НУВГП, 2020. 170 с.
12. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: [навч.-метод. посіб. для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт]. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.
13. Степанюк С.І., Гречанюк О.О., Маляренко І.В. Метод. посіб. для вивчення дисципліни «Історія фізичної культури») за блочно-модульною системою: Для студ. денної та заочної форми навчання факультету фіз. виховання та спорту. Херсон: вид-во ХДУ, 2006. 236 с.
14. Філь С.М., Худолій О.М., Малка Г.В. Історія фізичної культури: навч. посіб. Харків: «ОВС», 2003. 160 с.
15. Школа О.М., Золочевський В.В. Історія фізичної культури : навч. посіб. для студ. І курсу. Харків: Бровін О. В., 2012. 217 с.

Допоміжна

16. Агеев В.У. ...И генерал Бутовский для России. М.: Советский спорт, 1994. 30 с.
17. Болонський процес у фактах і документах / Упорядники Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. Київ-Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. 52 с.
18. Бубка С.Н., Булатова М.М. Олімпійське сузір'я України: атлети. К.: Олимп. л-ра, 2010. 166 с.
19. Бубка С.Н., Булатова М.М. Олімпійське сузір'я України: тренери. К.: Олимп. л-ра, 2011. 251 с.
20. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. К.: Олимп. л-ра, 2009. 400 с.
21. Булатова М.М. Твій олімпійський путівник. К.: НОК України, 2011. 120 с.
22. Булатова М.М., Бубка С.Н. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры. К.: Олимп. л-ра, 2012. 408 с.
23. Бутовський А.Д. Собрание сочинений в 4-х томах. К.: Олимп. л-ра, 2009. 1-т. 336 с., 2-й т. 424 с., 3-й т. 360 с., 4-й т. 448 с.
24. Бутовський О.Д. Вибрані твори. упоряд. В.В. Драга, М.Д. Зубалій. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Поліграфкнига, 2007. 288 с.
25. Вацеба О.М. Історія фізичної культури та спорту в тематиці дисертаційних досліджень : показник авторефератів дисертацій з історії фізичної культури та спорту, (1950-2002 рр.). Л., 2003. 51 с.
26. Вацеба О.М. Нариси з історії західно-українського спортивного руху. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. 232 с.
27. Введение в теорию физической культуры: учеб. пособ. для институтов физ. Культуры. Под ред. Л.П.Матвеева. М.: ФиС, 1983. 128 с.
28. Волошин А.П. На олімпійській хвилі. К.: МП Леся, 2008. 448 с.
29. Выдрин В.М. Введение в специальность: учеб. пособ. для институтов физ. культуры. М.: ФиС, 1974. 159 с.

30. Голощапов Б.Р. История физической культуры и спорта: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2001. 312 с.
31. Гуськов С.И. Государство и спорт (о государственной политике зарубежных стран в области физического воспитания и спорта). М.: ФиС, 1996. 176 с.
32. Дорошенко Е.Ю., Потапова Л.В. Розвиток фізичної культури в Україні (друга пол. XIX – поч. XX ст.): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. З.: Запорізький держ. ун-т., 2003. 103 с.
33. Енциклопедія олімпійського спорту України / За ред. В.М. Платонова. К.: Олимп. л-ра, 2005. 463 с.
34. Зірки олімпійського спорту України, 1994–2008: спеціальний проект. К.: Олимп. арена, 2011. 208 с.
35. Козій Ю.С. Організований спортивний рух в українській діаспорі США і Канади: Матеріали для лекцій з історії фізичної культури. Л., 2000. 26 с.
36. Кордіак Ю.Є. Чемпіони живуть у Львові. Л.: Каменяр, 1980. 176 с.
37. Корсак К. В. Світова вища освіта. Порівняння і визначення закордонних кваліфікацій і дипломів. К.: МАУП, 1997.
38. Краснов В.Л. Фізичне виховання: психофізичні вимоги до фахівців агропрому. К.: Аграрна освіта, 2000. 133 с.
39. Кулик В. Олімпійський у серцях вогонь. Історія виникнення та становлення НОК України: докум. Нариси. К.: МП Леся, 2008. 308 с.
40. Кулик Я.Л., Костюк С.А., Петренко М.І. Історія виникнення й розвитку фізичної культури та спорту на Україні. Вінниця: Логос, 1997. 133 с.
41. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта: пер. с венг. М.: Радуга, 1982. 399 с.
42. На олімпійських хвилях: довідник УСЦАК (1981-1996). Упоряд. О.Твардовський. Ньюарк (США), 1997. 142 с.
43. Нога О.П. Про пам'ятна книга історії 1-го чемпіонату світу зі стрільби з лука, а також утворення Міжнародної федерації зі стрільби з лука у 1931 році у Львові. Л.: ЗУКЦ, 2006. 92 с.
44. Нога О.П. Світ львівського спорту, 1900-1939: спортдосягнення, товариства, архітектура, вбрання, мистецтво. Л.: Українські технології, 2004. 783 с.
45. Олимова В. Люди и игры: У истоков современного спорта: пер. с чешского. М.: ФиС, 1985. 249 с.
46. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004) / За ред. В.Г. Кременя. Авт. кол. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін. Київ-Тернопіль: ТДПУ, 2004. 147 с.
47. П'єр де Кубертен. Олімпійські мемуари. К.: Олимп. л-ра, 1997. 178 с.
48. Пономарев Н.И. Возникновение и первоначальное развитие физической культуры. М., 1970. 248 с.
49. Попеску І.К. Спорт у долях балканських народів. Л.: Світ, 1991. 184 с.
50. Президенти Міжнародного олімпійського комітету. Життя та діяльність. За ред. М. Булатової. К.: Олимп. л-ра, 2001. 215 с.
51. Приступа Є., Пилат В. Традиції української національної фізичної культури. Л.: Троян, 1991.
52. Приступа Є.Н. Народна фізична культура українців. Л., 1995. 254 с.
53. Семенов-Зусер С.А. Физическая культура и зрелище в древнегреческих колониях северного причерноморья. Харьков, 1940. 42 с.
54. Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції. Л.: ЛДУФК ; Апріорі, 2017. 232 с.
55. Степанюк С. Студентський спортивний рух : історія та сучасність. Л., 2003. 59 с.
56. Ткачук В., Степанюк С., Гречанюк О. Всесвітня історія фізичної культури: [метод. матеріали / для здобувачів ступеню вищої освіти «молодший спеціаліст» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт]. Херсон: ТОВ «БОРИСФЕН-ПРО», 2016. 98 с.

57.Ткачук В., Степанюк С., Гречанюк О. Історія спортивного і олімпійського руху: [метод. матеріали / для здобувачів ступеню вищої освіти «молодший спеціаліст» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт]. Херсон: ТОВ «БОРИСФЕН-ПРО», 2016. 95 с.

58.Товажнянський Л.Л., Сокол Є.І., Клименко Б.В. Болонський процес: цикли, ступені, кредити. Х.: НТУ «ХП», 2004. 144 с.

59.Трофим'як Б. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга пол. XIX – перша пол. XX ст.). Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 694 с.

60.Трофим'як Б.Е. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні (з початку 30-х років XIX ст. до 1939 р.): навч. посіб. Інститут змісту і методів навчання. К., 1997. 419 с.

61.Федоренко І. Золоті сторінки олімпійського спорту України. К.: Олимп. л-ра, 2000. 192 с.

62.Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації». К., 1998. 48с.

63.Шанин Ю.В. Герои античных стадионов. 2-е изд., испр. и доп. М.: ФиС, 1979. 142 с.

64.Шанин Ю.В. Олимпийские игры и поэзия эллинов. Гомер и классическая лирика VIII-V вв. до н.э. К.: «Вища школа», 1980. 184 с.

65.Шанин Ю.В. От эллинов до наших дней. М.: ФиС, 1975. 143 с.

66.Энциклопедия олимпийского спорта: в 5-ти томах. Под общ. ред. В.Н. Платонова. К.: Олимп. л-ра, 2004. 1-й т. 496 с., 2-й т. 584 с., 3-й т. 632 с., 4-й т. 608 с., 5-й т. 528 с.

67.Яремко Іван. 100 персон львівського спорту. Л.: «Триада плюс», 2010. – 388 с.

68.Яремко Іван. 100 років львівського олімпізму. Л.: «Триада плюс», 2012. – 336 с.

Інформаційні ресурси інтернет

69. Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvitasport.org>

70. Міжнародний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.olympic.org/>

71. Міжнародний паралімпійський комітет [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.paralympic.org.ua>

72. Міністерство молоді та спорту України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua>

73. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>

74. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

75.НОК України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.noc-ukr.org>

76. Олімпійська арена [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.olimparena.org/>

77. Спілка громадських організацій «Спортивний комітет України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://scu.org.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання: опитування на заняттях, тестування, модульні контрольні роботи, перевірка матеріалів самопідготовки та завдань з самостійної роботи, написання творчих письмових робіт і рефератів, екзамен.

«Вступ до спеціальності та історія фізичної культури»

Модуль 1. Вступ до спеціальності

1. Роль фізичної культури з розвитком цивілізації. Основні засоби фізичної культури.
2. Увага держави до розвитку фізичної культури. Галузі суспільної діяльності пов'язані з фізичною культурою.
3. Форми проведення занять фізичною культурою в навчальних закладах.
4. Організації, які проводять спортивну роботу серед населення. Категорії населення що підлягають фізичній реабілітації.
5. Спортивні товариства та їх розвиток в Україні.
6. Вертикаль державних органів управління фізкультурно-спортивним рухом.
7. Закон України «Про фізичну культуру і спорт».
8. Спортивна класифікація і її роль у спорті.
9. Наукове та інформаційне забезпечення галузі фізичної культури і спорту.
10. Фінансування розвитку фізичної культури та спорту. Складові матеріальної бази.
11. Назвіть і охарактеризуйте найвпливовіші міжнародні спортивні організації.
12. Структура освіти в Україні. Завдання вищої освіти.
13. Заклади вищої освіти за формою власності, підпорядкованістю, фінансуванням.
14. Рівні акредитації закладів вищої освіти та державна атестація.
15. Основні форми навчання у закладі вищої освіти. Система ступеневої освіти.
16. Види діяльності закладів вищої освіти. Типова структура закладу вищої освіти.
17. Загальна характеристика закладів вищої освіти фізкультурного профілю.
18. Фахові спеціальності за напрямком фізична культура і спорт.
19. Фахівці освітньо-кваліфікаційних рівнів яких готують в закладах вищої освіти.
20. Законодавчо-нормативна база функціонування вищої освіти.
21. Посади фахівці у галузі фізичної культури і спорту.
22. Взаємні зобов'язання закладу вищої освіти і студента.
23. Спортивна підготовка у спеціалізованому закладі вищої освіти. Поняття про спортивну спеціалізацію.
24. Форми контролю та оцінювання якості навчання. Самостійна робота студентів.
25. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів галузі.

Модуль 2. Історія фізичної культури

26. Предмет, завдання і значення навчальної дисципліни «Історія фізичної культури».
27. Періодизація історії фізичної культури.
28. Джерела для вивчення історії фізичної культури.
29. Основні терміни і поняття дисципліни «Історія фізичної культури» та еволюція їх розвитку.
30. Теорії (гіпотези) походження фізичної культури в добу первіснообщинного ладу.
31. Особливості розвитку фізичної культури у первісному суспільстві.
32. Особливості розвитку фізичної культури в країнах Стародавнього Сходу.
33. Особливості розвитку фізичної культури народів Америки у період доєвропейської колонізації.
34. Фізичне виховання в системі освіти та виховання Стародавньої Греції.
35. Система античної гімнастики Стародавньої Греції.
36. Особливості фізичного виховання в стародавніх Спарті та Афінах.
37. Фізична культура і змагання в Стародавньому Римі.
38. Особливості розвитку фізичної культури у середні віки.
39. Особливості фізичної підготовки середньовічних лицарів в європейських країнах.
40. Фізичне виховання та змагання у житті середньовічних міщан-ремісників і селян європейських країн.
41. Особливості фізичної культури у середні віки в країнах Сходу.
42. Зародження науково-методичної думки в галузі фізичного виховання у середні віки.
43. Формування та розвиток національних систем гімнастики у новий час.
44. Виникнення та розвиток німецької системи гімнастики. Діяльність І.Гутс-Мутса, Ф.Яна, А.Шпісса.

45. Виникнення та розвиток шведської системи гімнастики. Діяльність П.Лінга і Я.Лінга.
46. Виникнення та розвиток французької системи гімнастики. Діяльність Ф.Амороса.
47. Виникнення та розвиток сокільської гімнастики. Діяльність М.Тірша.
48. Утворення новітніх форм та структур фізичного виховання у новий час: релігійних, жіночих, робітничих, напіввійськових.
49. Англійська система фізичного виховання нового часу. Діяльність Т.Арнольда.
50. Рух «арнольдизм» та його значення.
51. Агоністика стародавніх греків. Істмійські, Піфійські, Немейські та інші атлетичні ігри Стародавньої Греції.
52. Спортивні споруди Стародавньої Греції.
53. Легенди та міфи про зародження давньогрецьких Олімпійських ігор.
54. Місце проведення, програма, учасники і переможці Олімпійських ігор Стародавньої Греції.
55. Причини занепаду давньогрецьких Олімпійських ігор.
56. Формування системи міжнародних змагань у кінці XIX – на поч. XX ст.
57. Формування організаційних структур спорту наприкінці XIX на поч. XX ст.
58. Передумови відродження Олімпійських ігор сучасності.
59. Діяльність та роль П'єра де Кубертена у відродженні сучасних Олімпійських ігор.
60. Міжнародний Атлетичний конгрес 1894 року та його значення.
61. Діяльність та роль О.Бутовського у відродженні сучасного олімпійського руху.
62. Ігри першої Олімпіади 1896 року в Афінах та їх значення.
63. Характерні риси Ігор Олімпіад до першої світової війни (Ігри I-V Олімпіад, 1896-1912 рр.).
64. Особливості проведення Ігор VII-XIV Олімпіад (1920-1948 рр.).
65. Особливості проведення Ігор XV-XXIV Олімпіад (1952-1988 рр.).
66. Особливості проведення Ігор XXV-XXX Олімпіад (1992-2016 рр.).
67. Виникнення та історія проведення зимових Олімпійських ігор.
68. Олімпійська символіка і атрибутика.
69. Діяльність президентів МОК.
70. МОК та особливості його діяльності.
71. Основні проблеми та тенденції у проведенні Олімпійських ігор сучасності.
72. Система комплексних спортивних змагань як складова частина міжнародного спортивного руху (континентальні, регіональні, релігійні та інші ігри).
73. Особливості розвитку міжнародного студентського спортивного руху. Виникнення та проведення Універсіад.
74. Зародження та розвиток паралімпійського і дефлімпійського руху. Особливості проведення Спеціальних олімпіад, Паралімпійських і Дефлімпійських ігор.
75. Особливості розвитку не олімпійських видів спорту.
76. Зародження фізичної культури на українських землях у період первіснообщинного ладу.
77. Особливості фізичної культури на українських землях у скіфо-сарматську добу.
78. Особливості фізичної культури в античних державах Північного Причорномор'я.
79. Особливості фізичної культури стародавніх слов'ян.
80. Особливості фізичної культури Київської Русі.
81. Особливості військово-фізичної підготовки запорізького козацтва.
82. Історичні передумови розвитку спортивного руху в Україні кінця XIX – на поч. XX ст.
83. Особливості розвитку спортивно-гімнастичного руху в Західній Україні в кінці XIX – на поч. XX ст.
84. Зародження та розвиток сокільського руху в Західній Україні в кінці XIX – на поч. XX ст.
85. Зародження та розвиток товариств «Січ» і «Луг» в Західній Україні на поч. XX ст.
86. Зародження та розвиток «Пласту» в Західній Україні на початку XX ст.

87. Особливості спортивного руху в Закарпатті та Буковині у першій третині ХХ ст.
88. Роль І.Боберського у розвитку спортивно-гімнастичного руху Західної України.
89. Фізична культура на українських землях у складі Російської імперії в кінці ХІХ – на поч. ХХ ст.
90. Становлення системи фізичного виховання та спортивного руху в Радянській Україні.
91. Формування програмно-нормативного і науково-методичного забезпечення фізичної культури в УРСР.
92. Історичні етапи входження України в олімпійський рух.
93. Створення НОК України та особливості його діяльності.
94. Особливості розвитку олімпійського руху в Україні за часів незалежності.
95. Виступи українських спортсменів у Олімпійських іграх.
96. Особливості, проблеми та перспективи розвитку спортивного руху в сучасній Україні.
97. Формування фізичної культури на Львівщині.
98. Виступи спортсменів Львівщини в Олімпійських іграх.
99. Історія діяльності Львівського державного університету фізичної культури.
100. Зародження та розвиток спортивного руху серед української діаспори.